

	<p style="text-align: center;">Centar za razvoj sindikalizma</p>	<p style="text-align: center;">www.sindikalizam.org sindikalizam@gmail.com</p>	<p style="text-align: center;">Jovana Subotića 1 11400 Mladenovac/Beograd</p>
---	---	--	---

Implemented by:
giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Andraš Juhas

Koliko i šta znamo o radnicima na lizing

Od usvajanja izmena i dopuna Zakona o radu u julu 2014. godine na ovamo, rastao je broj agencija za upućivanje radnika na privremeno zapošljavanje, kao i broj radnika koji do posla dolaze putem agencijskog zapošljavanja. Naime, rad takvih agencija je do danas ostao omogućen ali bezmalo, potpuno neregulisan zakonom (vidi prilog M. Reljanovića), zbog toga agencije za privremeno zapošljavanje sa lakoćom mogu da se koriste kao mehanizam za zaobilazanje osnovnih principa radnog zakonodavstva.

Zapošljavanje posredstvom agencija, prema kategorizaciji Međunarodne organizacije rada, predstavlja jedan od vidova ne-standardnih (ili prekarnih) oblika rada.¹ Takvi oblici rada su u porastu u Republici Srbiji, što je rezultat kako slabe privrede, tako i politike fleksibilizacije radnih odnosa koja je na delu ne samo u Srbiji već u većem delu sveta.

Širenje ne-standardnih oblika zaposlenja mogu, i često imaju, surove posledice na materijalno deprivirane radnike, kao što to pokazuje slučaj velikog broja onih koji se zapošljavaju preko agencija. Kako se, međutim, radi o relativno novom fenomenu u Srbiji, javnost nije dovoljno informisana o različitim aspektima ne-standardnih oblika zaposlenja, između ostalog o dugoročnim posledicama, mogućnostima pravne zaštite prekarnih radnika i drugim mogućnostima ublaživanja eventualnih štetnih posledica ovakvih vidova zapošljavanja.

Takvoj situaciji u velikoj meri doprinosi skrajnutost pitanja rada iz obrazovnih programa. U medijskoj sferi nije mnogo bolji slučaj. Samo tretiranje teme rada preko agencija od strane pisanih medija u protekle tri godine je relativno jednoobrazno. U osnovi, u fokusu je nezavidan položaj radnika privremeno zaposlenih preko agencija. Npr., u Politici i na portalu B92 ubrzo nakon usvajanja Izmena i dopuna o zakona o radu, 2014. godine, mogli smo [čitati](#) da “Država prilikom

¹ Videti: *Non-standard employment around the world: Understanding challenges, shaping prospects*
International Labour Office – Geneva: ILO. 2016

donošenja novog zakona o radu nije imala ni volje, ni snage, a možda ni sposobnosti, da zaštiti prava radnika koji rade na lizing.”

Problem na koji se često skreće pažnja u štampi jeste mogućnost da se zaposlenom preko agencije isplati manja zarada od radnika na istom radnom mestu direktno zaposlenog kod tog poslodavca. Tekstovi najčešće sugerišu da je uzrok problema nepostojanje zakonske regulative koja bi uredila dotičnu oblast.

Nekoliko medijskih uradaka ukazuje na slučajeve zloupotrebe nedostatka regulacije rada preko agencija. Relativno često se pominje slučaj radnika na lizing u NIS-u, gde je otpušteno 900 radnika iz maloprodaje, a ponuđen im je isti posao preko agencije za duplo manju platu i sa znatno smanjenim drugim pravima. Vojvođanski istraživačko-analitički centar je [izvestio](#) o otpuštanjima radnika na RTV i njihovom zamenjivanju sa radnicima na lizing. Insajder je ukazao na korišćenje agencija na štetu zaposlenih u Elektro-privredi Srbije i na Aerodromu Nikola Tesla. Portal *radnik.rs* pisao je o [slučaju](#) preduzeća Gradske tržnice u Kragujevcu, gde je raskinut ugovor o radu sa radnicima higijene, samo da bi se na njihova radna mesta zaposlili isti ili novi ljudi preko jedne privatne agencije za zapošljavanje.

Najčešći akteri kojima mediji daju glas po pitanju agencija za privremeno zapošljavanje su predstavnici/e sindikata i sada bivši ministar za rad koji je uglavnom govorio o potrebi za zakonskim regulisanjem ove oblasti. Još je u danu usvajanja izmena i dopuna Zakona o radu 2014. godine [izjavio](#) da "Novi zakon nije dotakao sve što je potrebno, a primer je rad agencija za zapošljavanje”.

Izjave predstavnika sindikata naglašavaju težak položaj radnika/ca zaposlenih preko agencija. “Procene su da ih već ima i 80.000, a položaj im je katastrofalan. Prepušteni su sami sebi, nikakva regulativa se njima ne bavi, poslodavci ne poštuju njihovo radno vreme, ne plaćaju im prekovremeni rad, rade vikendom bez naknade” — [izjavila](#) je Ranka Savić, predsednica Asocijacije slobodnih i nezavisnih sindikata za *Novosti* u septembru 2014. godine.

Od predstavnika sindikata možemo čuti i radikalnije izjave od insistiranja na potrebi za regulacijom. Tako, su na primer u julu 2016. godine iz Saveza samostalnih sindikata [poručili](#) da agencijski rad treba bude zabranjen jer je nepotreban oblik zapošljavanja i predstavlja vid eksploatacije. Dok smo u novembru iste godine mogli da [čitamo](#) da su USS Sloga podneli Ustavnom sudu inicijativu za pokretanje postupka za ocenu ustavnosti i zakonitosti propisa kojim se u Srbiju uveo rad na lizing.

Iz perspektive prava radnika pisani mediji obrađuju pitanje rada preko agencija u pozitivnom tonu. Kao nedostatak možemo navesti širu kontekstualizaciju kako u užem okviru radnog zakonodavstva, tako i u širem okviru dominantne politike prema radu i ekonomske politike.

Izostankom takve kontekstualizacije, uskraćuju se elementi koji su neophodni za kritički pristup budućem zakonu o agencijama za privremeno zapošljavanje.

Navedeni nedostatak makar delimično se može ispraviti produkcijom stručne literature. Otuda je od posebne važnosti popularna stručna literatura, tj. ona koja nudi dublji uvid u ovu problematiku ali na način koji je pristupačan široj javnosti. Ovde ćemo pomenuti nekoliko tekstova i nekoliko OCD koje su su sistematičnije bavile pitanjem lizinga radnika.

Pristupačan uvid u pravni aspekt rada preko agencija nudi tekst „[Dostojanstvo na lizing](#)“ Maria Reljanovića, koji je objavljen na portalu *Peščanik*. Dok tekst „[Radnici na lizing](#)“ Tamare Baković Jadžić na portalu *Mašina* nudi preispitivanje motiva za donošenje budućeg zakona, problematizujući time sam pravni okvir kao rešenje problema u vezi sa radom preko agencija. Produkcija popularne stručne literature na temu agencijskog rada je veoma mala. Iako raspolažemo sa nekoliko dragocenih uradaka, iz perspektive informisanosti imamo dodatan problem distribucije ovakvih sadržaja.

O aktivnostima sindikata najviše govori ono što su preduzeli USS Sloga, ali i ASNS, KSS i drugi. Organizacije civilnog društva su pak bile glasnije i jasnije u tretiranju preprodaje radnika. Ističu se: Fondacija Centar za demokratiju, Centar za razvoj sidnikalizma, Levi samit Srbije, Međunarodni centar „Olof Palme“, Centar za politike emancipacije, kampanja *Ko krade rad*, broj 37 magazina *Liceulice* sa temom *Rad*, portal *Mašina*, portal *Radnik.rs*... Navedimo dva konkretna primera. Fondacija Centar za demokratiju: analiza *Regulacija lizinga radne snage u Republici Srbiji*, desk top analiza *Profil radnika zaposlenih preko agencija za privremeno zapošljavanje*, projekat *Svi imamo pravo na rad pod jednakim uslovima – regulacija lizinga radne snage u Republici Srbiji*; Centar za razvoj sidnikalizma: istraživanje prekarnosti fizičkih radnika, realizacija projekta *Policy framework of Temporary Agency Work in Serbia - policy recommendations within the accession process*.

Ostaju pitanja šire kontekstualizacije pitanja lizing radnika, ali i sistematičnijeg pristupa ovom pitanju, intenziviranje sindikalnih aktivnosti, dijalog aktera ali uz puno učešće sindikata i organizacija civilnog društva i njihov veći upliv u dešavanja u ovoj oblasti.